

Sijaistiedoksianto ja sen mahdollinen digitalisointi

Fanni Toivonen

2022 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Sijaistiedoksianto ja sen mahdollinen digitalisointi

Fanni Toivonen
Oikeustradenomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2022

Fanni Toivonen

Sijaistiedoksianto ja sen mahdollinen digitalisointi

Vuosi 2022 Sivumäärä 27

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella sijaistiedoksiantoa ja antaa lukijalle kuvaa siitä minkälainen sijaistiedoksianto on prosessina. Sijaistiedoksianto työllistää yksittäistä haastemiestä paljon ja vaatii useita toimenpiteitä mitkä eivät ole kovinkaan käytännöllisiä.

Tavoitteena olisi tuoda esiin mahdollisia näkökulmia, miten sitä voitaisiin kehittää digitaalisemmaksi. Tästä hyötyisi erityisesti haastemiehet sekä sijaistiedoksiannon kohteena olevat henkilöt. Nykyään lähes kaiken pystyy hoitamaan digitaalisesti minkä vuoksi asioita voidaan hoitaa mistä vain eikä olla riippuvaisia tietyistä paikasta.

Esimerkiksi verohallinto siirtyi muutamia vuosia sitten sähköiseen asiointiin ja tarkoitus olisikin tarkastella voisiko käräjäoikeus ottaa mallia tästä. Opinnäytetyössä käydään läpi sijaistiedoksianto prosessi, jotta voidaan tuoda esiin siinä ilmeneviä epäkohtia.

Lähdemateriaalina työssäni on käytetty oikeudenkäymiskaaren lainsäädäntöä, oikeusministeriön teettämää tiedoksiantokäsikirjaa sekä prosessioikeuden teoksia.

Keskeisimpänä johtopäätöksenä tulii siihen tulokseen, että edellytykset muutokseen löytyy, mutta niitä ei ole vielä muutettu käytäntöön. Kun halutaan saada aikaiseksi muutosta tulisi haastemiesten saada heidän äänensä enemmän kuuluviin. Jotta voidaan korjata niin sanottuja epäkohtia pitäisi niitä ensin tuoda esiin. Tarvitaan joku joka lähtisi viemään tätä asiaa eteenpäin. Tämä edellyttäisi siis sitä, että haastemiehet ottaisivat itse suurempaa roolia ja yhdessä keksityillä keinoilla onnistuisivat viemään asiaa eteenpäin sellaisille ihmiselle ketkä voisit asiaan vaikuttaa.

Tämän prosessin digitalisoiminen itsessään edellyttäisi mahdollisesti uusia ohjelmia tai käyttöjärjestelmiä joiden avulla sitä pystyttäisiin saada enemmän digitaalisemmaksi. Tarvitaan henkilöitä ketkä osaavat suunnitella ja kehittää niitä ohjelmia ja käyttöjärjestelmiä. Isoin edellytys kuitenkin tälle olisi se, että lakia tulisi muuttaa. Digitalisoiminen on pitkä ja aikaa vievä prosessi joka ei tapahdu yhdessä yössä.

Fanni Toivonen

Substitute service and its possible digitization

Year

2022

Pages

27

The aim of the thesis is to look at and give the reader an idea of what is substituted service as a process. The substitute notice takes too much time and effort of a single bailiff and requires a huge number of measures which are not very practical.

The aim would be to highlight possible perspectives on how to make it more digital. This would be particularly beneficial to bailiffs as well as to person subject to a substitute notice. Nowadays almost everything can be handled digitally from anywhere and not depending on a certain place.

For example the tax administration changed part of its operations to digital a few years ago. The intention of the thesis would be to look at whether the district court could take a model from this. The thesis goes through the surrogate communication process in order to highlight the shortcomings that appear in it.

The source material in my work has been the legislation of the Code of Judicial Procedure, the Service Manual commissioned by the Ministry of Justice and the works of procedural law.

The main conclusion was that the conditions for change can be found, but they have not yet been put into practice. When it comes to bringing about change, bailiffs should make their voices heard more. In order to remedy the so-called shortcomings, they should first be highlighted. We need someone to take this matter forward. This would therefore require bailiffs to take on a greater role themselves and, through jointly invented means, be able to take the matter forward to a person who could make a difference.

Digitizing this process itself could potentially require new programs or operating system to make it more digital. There is a need for people who can design and develop those programs and operating systems. However, the biggest condition for this would be that the law should be changed. Digitization is a long and time-consuming process that does not happen overnight.

Keywords: substituted service, digital, summoner, District Court

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Aiheen rajaus ja työn rakenne	6
1.2	Tutkimusmenetelmät	7
2	Prosessioikeus prosessi ja sen periaatteet	7
2.1	Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset	8
2.1.1	Tuomarin puolueettomuus ja tuomioistuinten riippumattomuus	8
2.1.2	Aktiivinen prosessijohto sekä kuulemisperiaate	8
2.1.3	Ratkaisut ja muutoksenhaun perustelu tuomioistuimen velvollisuutena	8
2.1.4	Julkisuusperiaate.....	9
2.1.5	Tehokkuusperiaate.....	9
2.2	Siviiliprosessi	10
2.3	Rikosprosessi	11
2.4	Hallintoprosessi	12
3	Sääntely joka koskee tiedoksiantoa	12
3.1	Yleistä	12
3.2	Järjestelmät.....	13
3.3	Tiedoksiantoa koskeva sääntely	13
3.3.1	Saanti- ja vastaanottotodistus.....	13
3.3.2	Haastemiestiedoksianto	14
3.3.3	Puhelintiedoksianto	14
3.3.4	Sijaistiedoksiantoprosessi	15
3.3.5	KKO:2006:69	15
3.3.6	Pirkanmaan käräjäoikeuden tapaus S 20/1428	17
4	Verohallinnon siirtyminen sähköiseen palveluun	17
5	Sähköinen palvelu käräjäoikeudessa	18
6	Aipa-hanke	19
7	Lakeja sähköisestä asioinnista ja digitaalisista palveluista	20
8	Sijaistiedoksiannon nykytila	20
8.1	Edellytykset	21
8.2	Toimittaminen	21
9	Tutkimustulokset ja arviointi	21
10	Johtopäätökset.....	23
	Lähteet	25

1 Johdanto

Suoritin opiskeluihin sisältyvän työharjoittelun Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa, jonka loppuvaiheessa minulle tarjottiin sieltä työpaikkaa. Alun perin toimin käräjäsihteerinä Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden kansliassa. Kiinnostus haastemiehen tehtäviin tuli kuitenkin nopeasti sen jälkeen kun olin harjoitteluni aikana viettänyt yhden päivän haastemiehen matkassa. Käräjäsihteerin työstä sain itselleni vakiviran, mutta palo haastemieheksi jäi. Jonkin ajan kuluttua avautuikin mahdollisuus hakea haastemiehen tehtäviin. Kun kuulin tästä mahdollisuudesta hain sitä ja ilokseni myös sain tämän määräaikaisen haastemiehen paikan. Olen nyt toiminut haastemiehenä 2022 tammikuun alusta. Opinnäytetyöni aiheeni keksin työni ohessa. Itse omakohtaisella kokemuksella sekä kuuntelemalla muita kokeneempia kollegoita sain ajatuksen, että olisiko sijaistiedoksianto mahdollista kehittää digitaalisemmaksi.

1.1 Aiheen rajaus ja työn rakenne

Tutkimusongelmana työssäni on kysymys, olisiko sijaistiedoksiantoa mahdollista kehittää ja saada siitä digitaalisempi. Opinnäytetyössä käydään läpi myös muita tiedoksiantotapoja sekä prosessioikeutta jotta saadaan parempi kuva siitä mitä ylipäättänsä on antaa tiedoksi asioita ja miten se on osa prosessia. Tiedoksiantoja koskevaa sääntelyä, verohallinnon digitalisoitumista ja Aipa hanketta tullaan myös käymään läpi opinnäytetyössä.

Kun lähdin tarkemmin suunnittelemaan opinnäytetyötäni huomasin että tiedoksiantoihin liittyviä töitä on tehty. Kuitenkaan en löytänyt tismalleen samasta aiheesta tehtyä opinnäytetyötä. Sillä tarkoitukseni on tutkia juuri digitalisoinnin mahdollisuutta. Nykypäivänä pyritään saada muutenkin kaikki digitaalisemmaksi ja koko ajan kehitetään uusia työtapoja ja välineitä joilla tehdä töitä. Koen myös suureksi hyödyksi ja eduksi sen että, teen itse töitä tämän asian parissa ja minulla on kokemusta siitä. Työpaikallani olen käynyt paljon keskustelua niin esimiesten kuin työkavereidenkin kanssa siitä kuinka kömpelö nykyinen sijaistiedoksianto tapa on.

Sijaistiedoksianto hyödyttäisi niin asiakasta kuin haastemiestä. Jos sijaistiedoksiantoa saataisiin kehitettyä digitaalisemmaksi jäisi haastemiehelle enemmän aikaa muihin töihin. Digitalisointi olisi myös askel kustannustehokkaaseen toimintaan. Tällä hetkellä esimerkiksi meillä Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa Vantaan toimipaikassa ei ole samassa rakennuksessa poliisilaitosta jonne alkuperäinen tiedoksianto viedään kun on tehty sijaistiedoksianto. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä että haastemiehen täytyy viedä autolla nämä asiakirjat. Työnantaja on puolestaan velvollinen maksamaan tästä kilometrikorvaukset. Prosessina tämä sijaistiedoksianto vie niin sanotusti ylimääräistä aikaa haastemieheltä ja tuo lisä

kustannuksia. Tietenkin myös paperin ja kirjekuorien kulutus vähenisi jos asia voitaisiin hoitaa verkossa.

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä käytin oikeusdogmatiikkaa eli toiselta nimeltään lainoppia, sillä sen avulla voi tarkastella lain tulkintaa. Tarkoitus tässä on selvittää kuinka missäkin oikeusongelmassa oikeusjärjestyksen mukaisesti tulisi toimia. Lain tulkitseminen tulee juuri tästä sääntöjen ja sisällön ratkaisemiseen pyrkivästä toiminnasta. (Husa ym.2008,20b)

2 Prosessioikeus prosessi ja sen periaatteet

Prosessi on keskeisin asia prosessioikeudessa. Sana prosessi merkitsee kulkua, etenemistä tai esimerkiksi tapahtumainkulkua. Prosessi oikeudellisena ilmiönä on tapasarja joka on laissa säännelty. Päämääränä päästä tarkoin määriteltyjen vaiheiden kautta ratkaisuun eli tuomioon. Prosessi on jaettu kahteen, pakkotäytäntöön ja oikeudenkäyntiin. Tuomioita annetaan oikeudenkäynnissä kun taas pakkotäytäntössä voidaan pakolla panna täytäntöön tarpeen vaatiessa. Tehtävät ovat jaettu toisistaan riippumattomille viranomaisille. (Frände ym.2012, 49)

Prosessi on jaettu oikeusasioiden laadun perusteella Suomessa kolmeen lohkoon menettelyn perusteella, siviiliprosessiin, rikosprosessiin ja hallinto-prosessiin. (Virolainen ym.2003,49)

Vuoden 1743 lain oikeudenkäymiskaareen sisältyy keskeisin Suomen prosessioikeuden normisto. Nykyään kuitenkin lähestulkoon mitkään olennaiset kohdat eivät ole alkuperäisessä muodossaan. Perusrakenne on oikeudenkäymiskaareessa kuitenkin pysynyt samanlaisena. Siviili- ja rikosprosessimenettelyn keskeiset säännökset sisältyvät tähän oikeudenkäymiskaareen joka on yleislaki. (Virolainen ym.2003,71-72)

Prosessista on annettu kirjallisuudessa erilaisia määritelmiä. Se voidaan esittää lailla järjestetyksi menettelyksi, millä tuomiovalta virallistaa ja tarvittaessa pakottaa tietyn yksityistapauksen. Aineellista oikeutta pyritään suojaamaan prosessin avulla. Se mikä on yksityistapauksissa oikein määrätään aineellisoikeudellisissä säädöksissä. Tämän vuoksi prosessi voidaan myös luonnehtia menettelyksi joka on lailla järjestetty, jonka tehtävä on antaa oikeussuojaa. Prosessi on samalla myös tärkeä ja välttämätön keino jolla varmistetaan oikeusturvallisuuden ylläpitäminen. (Tirkkonen 1961,2)

Vaikka laissa olisi säädetty oikeutta ei pelkästään sen avulla saa, vaan oikeuden täytyy vahvistaa tuomio ja se pannaan täytäntöön tarpeen vaatiessa pakolla. Valtiovallan tulee pitää

huoli siitä että tämä myös tapahtuu. Tämän vuoksi prosessioikeus, täytäntöönpanoviranomaisia ja tuomioistuinlaitoin on olemassa. (Linna.2012,4)

2.1 Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset

Periaatteita prosessissa voidaan jakaa tarkoituksenmukaisuustavoitteisiin ja oikeudenmukaisuustavoitteisiin. Molemmat ovat kuitenkin yhteydessä toisiinsa. Näitä vaatimuksia on rajattu meidän omassa perustuslaissa, yleissopimuksessa joka koskee YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksessa. (Linna.2012,14) Jotta procedural justice toteutuu menee tarkoituksenmukaisuuden ja tehokkuuden edelle oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuus. (Frände ym.2012,124)

2.1.1 Tuomarin puolueettomuus ja tuomioistuinten riippumattomuus

Käräjäoikeudella tai muulla tuomioistuimella ei saa missään tapauksessa minkäänlaista yhteyttä sellaisiin instansseihin kuten, esimerkiksi poliittisiin päättäjiin, muihin hallintoviranomaisiin tai etuja ajaviin järjestöihin, tavalla jolla se voisi vaikuttaa mitenkään asian käsittelyyn. (Linna2012,15)

Tuomarin esteellisyydestä on säädetty OK 13 luvussa. Todistaminen oikeudenkäynnissä on kiellettyä, tuomari ei saa myöskään olla asianosaisena tai asiantuntijana. Myöskään tuomarin lähisukunsa ei saa olla oikeudenkäynnissä. (Linna.2012,16)

2.1.2 Aktiivinen prosessijohto sekä kuulemisperiaate

Suomen perustuslaissa on määrätty, että kaikkia tulee kuulla ja heidän tulee saada päätös, sekä jokaiselle pitää antaa mahdollisuus hakea muutosta. (Linna.2012,16) Nämä oikeudet on siis turvattu laissa joka luo vankan perustan oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille. Ennen kuin ratkaisu siis voidaan tehdä on kuultava jokaista asianosaista ja tätä tarkoittaa kontradiktorinen periaate. (Frände ym.2012,127) Riippuen tilanteesta voi kuuleminen tapahtua joko suullisesti tai kirjallisesti. (Linna 2012,17)

2.1.3 Ratkaisut ja muutoksenhaun perustelu tuomioistuimen velvollisuutena

6 artikla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa velvoittaa tuomioistuimia perustelemaan päätökset. Päätöstä ei kuitenkaan tarvitse aina avata kovinkaan yksityiskohtaisesti. Päätös on voitu esimerkiksi määrätä osittain salaiseksi sen arkaluotoisen sisällön vuoksi. Muutosta haettaessa tuomioon on tärkeää että tuomioistuin perustelee päätöksensä hyvin. Muutoksenhakijan on hyvä tietää mitkä oikeudelliset asiat ovat vaikuttaneet tuomioon. (Linna.2012,18) Laki määrää oikeuden hakea muutosta tuomioon, vaikkakin pieniin rikkeisiin(rikoksiin) tämän ei päde.(Frände ym.2012,1127)

Muutosta käräjäoikeuden päätöksiin haetaan hovioikeudesta jättämällä käräjäoikeuteen valitus. Hovioikeuden päätöksistä taa puolestaan valitetaan korkeimpaan oikeuteen. Jos halutaan muutosta vielä se jälkeen kun hovioikeus on valituksen käsitellyt täytyy korkeimman oikeuden ensin myöntää valituslupa siihen. (Frände ym.2012,1128)

2.1.4 Julkisuusperiaate

Oikeudenkäynnin julkisuudesta määrätään 370/2007 säädöksessä. Ellei siinä tai jossakin muussa laissa säädetä toisin ovat oikeudenkäynnit ja niiden asiakirjat julkisia. (370/2007) Tuomioistuimen ratkaisuista sekä toimista on oikeus jokaisella saada tietoa. Poikkeuksia on tässäkin ja ne tulee perustella yksityiskohtaisesti lain puitteissa. Julkisuus jaetaan kolmeen 1) käsittelyn julkisuus, 2) asiakirjojen julkisuus ja 3) tiedottaminen.(Frände ym.2012,138)

Perustuslaissa on säädetty, että oikeudenkäynnin julkisuus on kaikille kuuluva perusoikeus ja osa jokaisen kansalaisen oikeusturvaa. On kuitenkin olemassa säännöksiä jota joko edistävät julkisuutta tai rajoittavat. Oikeudenkäynnissä tulee ottaa huomioon perusoikeussäännös joka koskee yksityiselämän suojaa, joka tarkoittaa julkisuuden rajoittamista oikeudenkäynnissä, jos yksityiselämän suojaa loukattaisiin liiallisesti. (HE 13/2006)

Asiakirjat joita oikeudenkäynneissä on ovat julkisia, paitsi jos laki määrää toisin. Joitakin asiakirjoja ollaan voitu määrätä salaisiksi jos ne sisältävät henkilön turvallisuutta vaarantavaa tietoa tai muuten arkaluonteista informaatiota. (Linna.2012,19)

Kun esimerkiksi annetaan tietoja julkisuuteen haastatteluissa tai muuten vaan tiedottaen oikeudessa olleista asioista, kutsutaan tätä tiedottamiseksi. Avoimuutta ja tiedotusta ylipäättänsä pyritään oikeuslaitoksessa parantamaan.(Frände ym.2012,138)

2.1.5 Tehokkuusperiaate

Käytännöllisiin periaatteisiin lukeutuu prosessin varmuus, edullisuus sekä joutuisuus. (Linna.2012,14)Kun puhutaan oikeudenkäynnin varmuudesta tarkoitetaan sillä oikeusprosessia jossa käydään perinpohjaisesti läpi kaikki asiat ja ratkaisun täytyy olla myös lainmukainen.(Linna.2012,22)

Oikeudenkäynnin kesto eli joutuisuus on oleellisessa osassa kun halutaan oikeutta. Ei ole kenenkään etu että käsittely ajat kestävät monta vuotta. Siinä vaiheessa jos käsittely venyy on sillä suora vaikutus myös kustannusten nousemiseen. Ensisijainen tavoite prosessia tarkastellessa yhteiskuntamme näkökulmasta on sen edullisuus. Kaikkien etu on että tuomioistuin toimii kustannustehokkaasti, tällöin laskevat myös asianosaisten kustannukset. (Linna.2012,22)

Jotta näihin tavoitteisiin päästäisiin on käräjäoikeudessa kehitetty tietynlaisia menettelyjä. Riidattomat ja yksinkertaiset summaariset asiat käsitellään siviiliprosessissa ja rikosprosessissa puolestaan käsitellään kirjallinen menettely. Näissä pystytään antamaan yksipuolinen tuomio.

Keskistys-, välittömyys- sekä suullisuusperiaatteet kuuluvat tarkoituksenmukaisuusperiaatteisiin. Välittömyysperiaate meinaa sitä, että kun juttu käsitellään suullisesti tulee siellä tuoda ilmi kaikki tarvittava aineisto eli lausumat ja todistelut. Todistuskappaleet tulee esittää tuomarille henkilökohtaisesti. (Linna.2012,23) Välittömyys on myös sitä, että koko oikeudenkäynnin ajan on kokoonpano sama. Kesken kaiken ei saa vaihtaa tuomaria tai lautamiehiä. (Frände ym.2012,183)

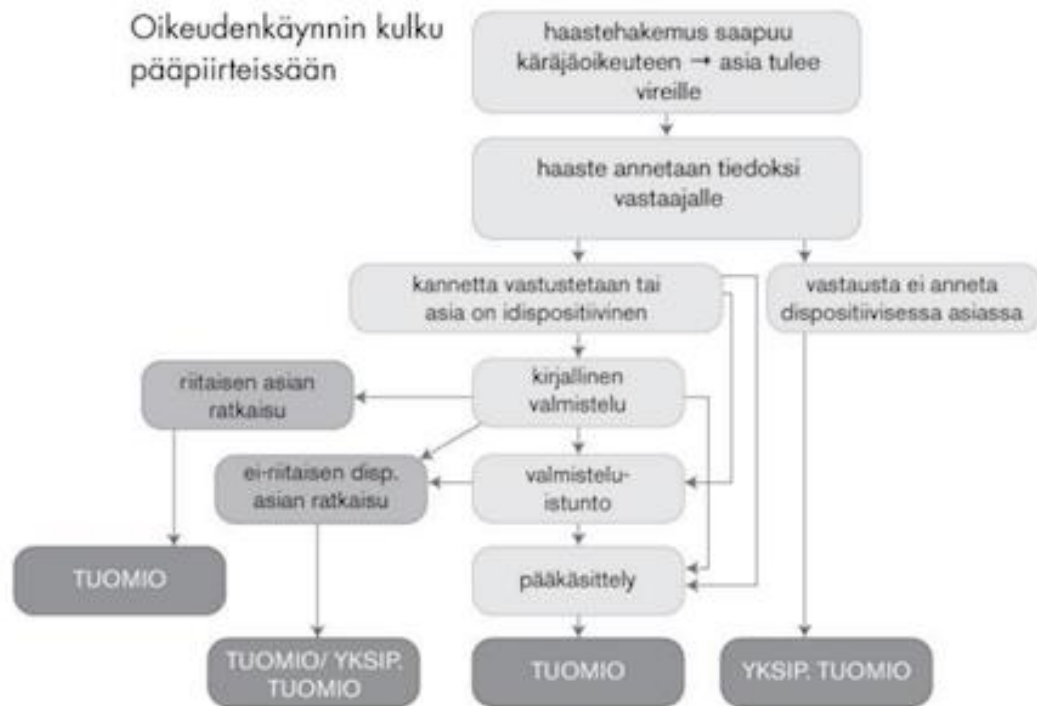
Prosessin läpiviemisen jaksottamisessa on kyse keskitysperiaatteesta. Pyritään lähtökohtaisesti siis ratkaisemaan käsiteltävä asia yhdellä istunnolla ilman tahallista viivyttelyä. Välittömyys toteutuu tällä keinolla. Tämä vähentää sitä että asian käsittely siirtyisi ja lyhentää niiden käsittely aikoja mikä puolestaan säästää rahaa. (Frände ym.2012,194)

Vaikka asianosaisen tulee esittää asiansa suullisesti istunnossa antaa OK mahdollisuuden lukea myös paperilta vaatimukset. Kuvat tai mahdolliset kaaviot on mahdollista myös tuoda esille paperilta kerrottuna. (Linna.2012, 23)

2.2 Siviiliprosessi

Riita-asian käsittelyn eli siviiliprosessin lainsäädäntöä voi tarkastella oikeudenkäymiskaaresta. Myös ulosottokaaresta on joitakin sitä koskevia säännöksiä. (Linna.2012,5) Oikeudenkäynnille toimivaltainen käräjäoikeus määräytyy yleensä vastaajan mukaan, jos muuten ei olisi säädetty. (HE 70/2008)

Prosessi aloitetaan niin, että kantaja laittaa haastehakemuksella asian vireille. Kantajan tulee määritellä kanteessa mikä on kohteena oikeudenkäynnissä eli mistä on kysymys. Tämä erottaa siviiliprosessin muista, koska se perustuu vaateeseen joka on yksinoikeudellinen. (Tapanila, 2021) Kun haastehakemus on saatu vireille on tuomioistuimen huolehdittava tiedoksiannosta. (HE 123/2009) Yksinkertaisesti selitettynä joko vastaaja saadaan haastettua tai sitten ei. Asia voidaan ratkaista yksipuolisella tuomiolla, mikäli se ei ole vaihtoehto jatketaan käsittelyä suullisesti tai kirjallisesti. Tämä voidaan päättää ratkaisuun, muuten tulee pääkäsittely josta annetaan tuomio. (Linna.2012,47)

Kuvio 1: Siviiliprosessin vaiheet (Linna 2012, 48)

2.3 Rikosprosessi

Tuomioistuin ottaa rikosasian tutkittavaksi vain jos syytteen rikoksesta on nostanut sellainen jolla on oikeus siihen lain mukaan. (689/1997)

Tässä menettelyssä vaaditaan rangaistusta henkilölle ketä epäillään väitetystä rikoksesta. Kyse on siis siitä, että otetaan vastuu teosta jota kutsutaan rikokseksi rikosoikeudessa. (Frände ym.2012.64)

Pääosin rikosasioita oikeudenkäynnissä säätelee ROL laki rikosoikeudenkäynnistä, jos sieltä ei löydy tarvittavaa säädöstä löytyy ne oikeudenkäymiskaaresta. Pakkokeinolaki sekä esitutkintalaki on myös lakeja rikosprosessille. (Linna.2012,5)

Oikeuspaikkaa valitessa pääsääntö löytyy ROL 4:1:stä. Mikäli rikos on tapahtunut esimerkiksi Helsingissä tulisi se myös tutkia Helsingin käräjäoikeudessa. (Frände ym.2012,389) Mikäli on käsittelyn takia tarkoituksenmukaista voidaan käsittely paikka valita myös syytetyn asuinpaikkakunnan mukaan. Käsittelyt voidaan tarvittaessa myös keskittää yhteen toimipaikkaan, jos rikoksia on tehty useammalla paikkakunnalla syytetyn toimesta. (Linna.2012,138) Rikos asian syyte nostetaan, kun syyttäjät toimittaa haastehakemuksen käräjäoikeuteen. Kun asia saapuu käräjäoikeuden kansliaan tulee asia vireille. (Frände ym.2012,1035)

Oikeudenkäynnissä selvitetään rikosasiassa, onko syytetty oikeasti syyllistynyt väitettyyn rikokseen ja päätetään minkälainen rangaistus määrätään syylliselle. Rikosasiat yleensä käsitellään istunnossa, mutta niitä on mahdollista myös ratkaista kirjallisessa menettelyssä. Kirjallisessa menettelyssä ratkaisu tehdään pelkästään saatavilla olevien asiakirjojen perusteella. (oikeus 2021)

Käsittelyn hoitaa tuomari ja myös ratkaisee sen. Joissakin vakavissa käsittelyissä on tuomarin lisäksi lautamiehet. On myös mahdollista, että käsittely vaatii kahden tai jopa kolmen tuomarin kokoonpanon. (oikeus 2021)

2.4 Hallintoprosessi

Lainkäytön päälajeista kolmantena löytyy hallintoprosessi. Tässä oikeusturvajärjestelyssä ratkaistaan kansalaisten ja julkisvallan omaavan hallintoviranomaisen välille syntyneet erimielisyydet jotka koskevat hallintotoimen lainmukaisuutta. Yleensä hallintolainkäyttöä käsitellään hallinto-oikeuden yhteydessä ei prosessioikeuden. Tässä on kuitenkin kysymys hallintoasioiden oikeudenkäynnistä, joten se vaatii perehtymistä hallintoprosessin perusteisiin. (Lappalainen ym.2003, 57)

3 Sääntely joka koskee tiedoksiantoa

Vastapuolen kuulemisen periaate eli yksi tärkeimmistä oikeusperiaatteistamme on kontradiktorinen periaate. Tämä tarkoittaa siis sitä, että myös vastapuolen tietoon on saatettava käsiteltävä asia. Se että kohdellaan tasa-arvoisesti kaikkia osapuolia ja saadaan oikeudenkäynnistä oikeudenmukainen on tämän periaatteen ansiota. (Frände ym.2012,127)

Oikeusjärjestelmässämme tiedoksiannolla on erittäin tärkeä osa. Tähän on sovittu tarkat säännöt ja ohjeet, mitä seuraamalla tiedoksiantoja antavat, pääasiassa haastemiehet onnistuvat annetussa tehtävässä. Tiedoksianto tulee saada mahdollisimman pian, oikeilla metodeilla ja kustannustehokkaasti asianosaisen tietoon.

3.1 Yleistä

Kun tuomioistuin on tarkastanut kanteen oikeudellisuuden tulee haaste antaa viipymättä asiaan kuuluvalla henkilölle. (Tapanila 2021,185) OK 11 luvussa on määritelty menettelytavat joita tulee noudattaa kun haaste tiedoksi annetaan. (Tapanila 2021,186) Tiedoksianto on kun asianosaisen tietoon toimitetaan haaste, kehoitus tai kutsu. Tiedoksi annettava asiakirja pitää sisällään jonkinlaisen kehotuksen tai tiedon että jokin ulkopuolinen taho on ryhtymässä

prosessitoimeen. Mikäli tätä kehotusta ei noudata eli ei ryhdy asiaan kuuluviin toimiin johtaa se yleensä jonkinlaiseen sanktioon. Siksi tärkeässä osassa on ne säädökset missä kontrolloidaan kuinka tiedoksianto tulee tapahtua ja mitkä ovat seuraukset jos tiedoksianto epäonnistuu tai se annetaan virheellisesti. (Frände ym.2012,1095)

3.2 Järjestelmät

Ennen OK 11 lukua oli tiedoksiantojärjestelmä suurimmalta osin asianosasten huolehdittavana. Tämän muututtua siirtyi tuomioistuimille vastuu tiedoksiannoista. Uudistuksen myötä on oikeusturva parantunut, koska vastuu siitä onnistuuko tiedoksianto on tuomioistuimilla. (Frände ym.2012,1095) Käräjäoikeus on kuitenkin pitänyt huolen rikosoikeudenkäyntien tiedoksi antamisesta vuodesta 1997.(Tiedoksiantokäsikirja 2012,12) Tiedoksianto postitse ensisijaisena tiedoksiantotapana ja vasta toissijaisena tuleva haastemiestiedoksianto oli toinen uudistus joka tuli OK 11 myötä.(Frände ym.2012, 1096)

Laamanni johtaa ja valvoo käräjäoikeuksissa tiedoksiantotoimintaa. Kihlakunnanviraston ulosottomiehet, haastemiehet ja haastemiesten esimiehet suorittaa tiedoksiantoja virkansa puolesta.(505/1986) Tiedoksiantoon ja haastamiseen on oikeutettu myös muitakin kuin vain haastemies ja tästä on määrätty pykälässä 6.(505/1986) Pykälä 6 tuleekin tärkeään rooliin varsinkin sijaistiedoksiannoissa.

3.3 Tiedoksiantoa koskeva sääntely

Tässä käymme yleisesti läpi käräjäoikeudessa käytettäviä tiedoksiantotapoja. Säännökset voivat olla joskus ristiriidassa jolloin niiden soveltaminen käytäntöön voi olla haastavaa. Tämä voi joissakin tapauksissa aiheuttaa epävarmuutta siitä mikä on oikea tiedoksianto tapa. (Tiedoksiantokäsikirja 2012,9)

3.3.1 Saanti- ja vastaanottotodistus

Ensisijainen tiedoksiantotapa tuomioistuimen tai syyttäjän toimesta suositettuna on joko vastaanottotodistuksella tai saantitodistuksella tapahtuva.(Frände ym. 2012, 1097) Tästä määrätään oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:ssä pykälässä.(HE 190/2017) Tiedoksianto saantitodistuksella tapahtuu niin, että sen vastaanottaja noutaa postitoimipaikassa tiedoksiannon ja kuittaa sen itselleen. Siitä milloin todistus on viimeistään noudettava on ilmoitettava postille.(Frände ym. 2012, 1097)

Jos kyseessä ei ole haaste tai kutsu tulla oikeuteen voidaan asiakirja antaa tiedoksi ihan tavallisella kirjeellä. Tiedoksiantopäivä näissä on seitsemän päivää siitä kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi.(Frände ym.2012,1097)

Haastemiehen lähettämä kirje olisi syytä erottaa tavallisella kirjeellä lähtevästä tiedoksiannosta. Haastemiehen lähettämällä kirjeellä on tarkoitus antaa vastaanottajan tietoon tiedoksianto. Tässä ilmoituksessa on käräjäoikeuden osoite tiedot, aukioloajat sekä haastemiehen yhteystiedot. Tällä ilmoituksella pyydetään asianosallista ottamaan yhteyttä kyseiseen haastemieheen tai hakemaan käräjäoikeudesta hänelle kuuluvat asiakirjat. Itse haastemiehenä pyrin saamaan asiakkaan ensisijaisesti itse hakemaan nämä asiakirjat käräjäoikeudesta, joka helpottaa omaa työtäni.

Vastaanottotodistus lähetetään joko koti osoitteeseen tai muuhun ilmoitettuun osoitteeseen. Tähän kirjeeseen on asetettu määräpäivä mihin mennessä sen vastaanottajan tulee se palauttaa. Vuonna 2010 lisättiin OK 11:3, 3 momenttiin että tämä todistus voidaan lähettää myös sähköisesti sähköpostiin jonka vastaanottaja on ilmoittanut ja se voidaan palauttaa tuomioistuimeen myös sähköisesti. (Frände ym.2012, 1097)

3.3.2 Haastemiestiedoksianto

Tätä tiedoksiantotapaa käytetään jos on jokin erityinen syy että asiakirja pitää saada vastaanottavalle osapuolelle henkilökohtaisesti tai sitä ei ole saatu muilla keinoilla annettua tiedoksi. (Frände ym.2012, 1097) Tiedoksianto tulee suorittaa siis haastemiestiedoksiantona mikäli mikään edellä kerrotuista tavoista ei ole tuottanut tulosta.

Haastemies toimittaa käräjäoikeuden kautta myös ulkopuolisia asiakirjoja. Testamentit sekä muun muassa verohallinnon konkurssiuhkaiset maksukehotukset voi haastemies antaa tiedoksi todisteellisesti.

Mikäli on kyse rikos asian haasteesta on se mahdollista toimittaa ainoastaan haastemiestiedoksiantona. Tämä siksi koska asiassa tavoitellaan vastaajaa ensimmäisen kerran istuntoon. Jos kyseessä on kuitenkin kutsu eikä haaste voidaan se antaa tiedoksi puhelimella.

Kun kyseessä on yhtiölle tarkoitettu haaste annetaan se kyseisen yhtiön edustajalle. Edustaminen yhtiössä voi siis olla passiivista, mikä tarkoittaa esimerkiksi juuri haasteen vastaanottamista. Haaste katsotaan toimitetuksi yhtiölle AsOYL 7:26.1:n perusteella, kun se annetaan hallituksen jäsenelle, henkilölle/henkilöille ketkä edustaa yhtiötä asunto-osakelain mukaan tai isännöitsijälle. (Sillanpää ym. 2012, 216-217)

3.3.3 Puhelintiedoksianto

Yleiseksi tiedoksiantotavaksi puhelintiedoksianto otettiin käyttöön 1.6.2010. Tiedoksiantoa haluttiin saada oikeudenkäynnissä tehokkaammaksi ja se olikin HE 123/2009 mukaan tavoitteena uudistuksessa. Pyrittiin siihen, että summaarisissa asioissa haastemiehen henkilökohtaisesti suorittamaa tiedoksiantoa saataisiin vähennettyä. (HE 123/2009) Laamannin

määräämä virkamies, haastemies, tai esimerkiksi kärjäsihteeri voi OK 11:3b.3 mukaan suorittaa puhelintiedoksiannon. (Tiedoksiantokäsikirja 2012,23)

Kun kaikki edellytykset täyttyvät voidaan tuomioistuimen vastuulla oleviin tiedoksiantoihin käyttää puhelintiedoksiantoa. Kaikissa yleisissä tuomioistuimissa tai erityistuomioistuimissa joissa sovelletaan OK 11 mukaisia säännöksiä voidaan sitä käyttää. Jos tätä tiedoksiantotapaa käyttää tulee ottaa huomioon vastaanottajan oikeusturva. Tätä tiedoksiantotapaa kohtaa on asetettu erikoisedellytykset ja ne tulee täytyä jotta puhelintiedoksiantoa voidaan käyttää. (HE 123/2009)

3.3.4 Sijaistiedoksiantoprosessi

Kun millään muilla tavoilla ei tiedoksiantoa ole pystytty toimittamaan, voidaan siviiliasioissa käyttää tiedoksiantotapana sijaistiedoksiantoa. Siitä kerrotaan OK 11:7. (Frände ym. 2021,1121)

Millä perusteella voidaan olettaa että henkilö välttelee tiedoksiantoa? Vastausta ei kuitenkaan anna esityöt tai itse laki. Kokemusperäisen tiedon avulla pystytään tätä kuitenkin arvioimaan.

Välttely epäilyyn ei riitä että haastemies on kerran käynyt jättämässä yhteydenottopyynnön postiluukusta. Välttely epäilyyn tarvitaan niin sanottujen ovikäyntien lisäksi muutakin. Henkilöä olisi hyvä tavoitella puhelimitse soittamalla sekä jättämällä tekstiviestillä yhteydenottopyyntöjä jos vain löytyy toimiva numero. Tärkeimpänä on kuitenkin antaa tarpeeksi paljon aikaa ja mahdollisuus asiakkaan itse ottaa yhteyttä haastemieheen. (Tiedoksiantokäsikirja 2012, 30)

Kun haastemies on etsinyt henkilöä, kenen asuinpaikka on Suomessa ja se tiedetään, mutta ihmistä ei ole kuitenkaan tavattu, eikä ketään muuta kenellä olisi oikeus hänen puolesta ottaa vastaan tiedoksianto ja muiden ilmenevien seikkojen perusteella pystytään päättelemään että ihminen välttelee tiedoksiantoa, saa haastemies antaa asiakirjat tiedoksi 15 vuotta täyttäneelle samassa taloudessa olevalle henkilölle tai mahdolliselle palveluksessa olevalle henkilölle jos hän harjoittaa liikettä. (4/1734) Jos näistä ketään ei tavata luovutetaan asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle. (Tapanila 2021, 188)

3.3.5 KKO:2006:69

Sijaistiedoksiantoja tehdessä tulee olla erityisen tarkka. On todella tärkeää, että kaikki edellytykset täyttyy jotta sellainen voidaan tehdä. Aika ajoin ihmiset valittavat saamistaan tuomioista ja seuraavaksi kerron esimerkin siitä kun henkilölle on annettu yksipuolinen tuomio

ja tiedoksianto keinona on käytetty sijaistiedoksiantoa, mutta hän tekee tuomiovirhekantelun asiasta.

Tausta tietoa, että yksipuolinen tuomio on annettu Jyväskylän käräjäoikeudessa 8.9.2004. Tapauksessa DNA Finland Oy oli haastanut vastaajan maksamaan eräänntyneet matkaviestinpalveluja koskevat saatavat ja muut kulut jotka oli vaatimuksessa esitetty. Tähän ei vastaaja ollut vastannut määräajassa jolloin on annettu yksipuolinen tuomio. (KKO:2006:69)

Tuomiovirhekantelussaan henkilö vaati, että tämä yksipuolinen tuomio tulisi poistaa sillä perusteella, että hän ei olisi koskaan saanut kyseistä haastehakemusta tiedoksi eikä hänelle ollut tarvittavalla tavalla annettu mahdollisuutta tulla asiassa kuulluksi. Henkilön postilokeroon oli haastemiehen toimesta lähetetty kaksi yhteydenottopyyntöä jonka jälkeen hän oli jättänyt sinne sijaistiedoksiannon. Henkilö oli saanut tästä kuitenkin tiedon vasta 9.9.2004 eli päivä tuomion antamisen jälkeen. Kantelussa todettiin, että postilokero ja sen osoite ei ole sama asia kuin asuinosoite, mihin sijaistiedoksiantoa ei voida käyttää. (KKO:2006:69)

Hovioikeudessa asiaa hoitanut haastemies sanoi lausumassaan, että oli käyttänyt sijaistiedoksiantoa koska ei ollut saanut henkilöön mitään yhteyttä ja epäili tämän välttelevän. Henkilön ilmoittamaan osoitteeseen voidaan tehdä sijaistiedoksianto eikä se edellyttänyt vakinaista asuinpaikkaa. (KKO:2006:69)

Haastemiehen lausuman jälkeen henkilö antoi oman lausumansa, jossa hän puolestaan toteaa ettei puhelimitse tavoittelua voida pitää luotettavana. (KKO:2006:69)

Hovioikeus hylkäsi henkilön kantelun niillä perusteilla, että haastemies on voinut perustellusti olettaa, että henkilö asuu Suomessa sillä hänellä oli postilokero-osoite sekä täällä voimassaoleva liittymä. Ulkoisten olosuhteiden perusteella oli voitava olettaa tiedoksiannon vältteleminen. Henkilön on täytynyt ymmärtää, että yhteydenotot tapahtuvat hänen postilokero-osoitteen kautta. (KKO:2006:69)

Henkilölle myönnettiin vielä valitus lupa. Valituksessa korkeimpaan oikeuteen henkilö esitti saman vaatimuksen uudestaan minkä oli esittänyt hovioikeuteenkin. (KKO:2006:69)

Korkeimmassa oikeudessa siis pohdittiin oliko henkilö haastettu laillisesti. Tässä tapauksessa on kuitenkin epäselvää se, että onko kyseinen haastemies yrittänyt ottaa yhteyttä henkilöön puhelimitse, vaikka on niin sanonut. Haastemies on koittanut tavoittaa henkilöä niin että yhteydenotot on lähetetty seitsemän päivän välein. Kun kahden viikon jälkeen kumpaankaan yhteydenottopyyntöön ei oltu reagoitu katsoi haastemies henkilön välttelevän. Näistä asiakirjoista ei kuitenkaan käy ilmi, että tapausta hoitaneella haastemiehellä olisi ollut

mitään muuta tietoa henkilöstä tai siitä missä hän oleilee kuin aikaisemmin mainittu posti-lokero. Tämä kun huomioidaan yhdessä sen kanssa, että henkilöllä ei ollut velvoitetta vastata näihin yhteydenottopyyntöihin ja että kyseessä oli kesälomakausi, tuli korkein oikeus siihen tulokseen että haastemies ei ole voinut olettaa, että henkilö välttelisi tiedoksiantoa. Tästä syystä ei sijaistiedoksiannoille ollut edellytyksiä. (KKO:2006:69)

Korkein oikeus kumosi hovioikeudessa tehdyn päätöksen ja 8.9.2024 Jyväskylässä annettu tuomio poistettiin. Korkein oikeus määräsi, että oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 6 § nojalla henkilön ilmoituksesta tulee käräjäoikeuden ottaa asia uudelleen käsiteltäväksi 60 päivän kuluessa siitä kun tämä kyseinen päätös on annettu. Jyväskylän antama yksipuolinen tuomio jää kuitenkin voimaan, jos henkilö laiminlyö päätöksessä määrättyä tehtävää. (KKO:2006:69)

3.3.6 Pirkanmaan käräjäoikeuden tapaus S 20/1428

Pirkanmaan käräjäoikeudessa annettu ratkaisu asiaan S 20/1428, josta kanneltiin Turun hovioikeuteen. Kantelija vaati, että Pirkanmaan käräjäoikeudessa annettu päätös pitäisi kumota ja täytäntöönpano kieltää siihen asti kun hovioikeus on kantelun ratkaissut. Kantelija perusteli asiaa niin, että hänelle ei olisi annettu asiaankuuluvaa tilaisuutta tulla asiassa kuulluksi. Näin ollen sijaistiedoksiantoon ei ollut perusteita. (Edilex, 2020)

Kantelijaa oli tavoiteltu toisen haastemiehen toimesta Länsi-Uudellamaalla, mutta kyseisen haastemiehen tekemästä estetodistuksesta käy ilmi, että kantelijaa on koitettu tavoitella väestötietojärjestelmästä ilmenevästä osoitteesta sekä hänelle on jätetty ja lähetetty yhteydenottopyyntöjä mihin ei oltu reagoitu. Puhelin yhteys oltiin kuitenkin saatu ja tiedoksianto oli siirretty tämän jälkeen kantelijan itse ilmoittamaan paikkaan Saloon. Kantelijaa oli yritetty tavoittaa hänen ilmoittamastaan osoitteesta haastemiehen toimesta, mutta osoitteesta oli tavoitettu tuntemattomaksi jäänyt henkilö. Tältä henkilöltä ei oltu saatu mitään uutta tietoa kantelijan olinpaikasta. Myös Varsinais-Suomen haastemies oli yrittänyt tavoittaa kantelijaa soittamalla ja lähettänyt tekstiviestin, mutta näihin ei oltu reagoitu. Näillä perusteilla on voitu olettaa että tiedoksiantoa vältellään oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7§:ssä tarkoitetulla tavalla. Loppu tulos oli se, että tämä kantelu hylättiin. (Edilex, 2020)

4 Verohallinnon siirtyminen sähköiseen palveluun

2018 marraskuusta alkaen suurin osa pystyi hakemaan OmaVero nimisestä palvelusta itselleen verokortin sähköisesti. Kun verokortin tilasi OmaVerosta oli se jonkin verran totuttua erilaisempi teknisesti sekä ulkonäöltään. Jatkossa on kuitenkin mahdollista myös tehdä muutokset paperilla jos ei ole mahdollisuutta tai halua hoitaa niitä sähköisesti. Palautuskuori

sekä lomakkeet on kuitenkin hankittava itse joten verohallinto suosittelee tekemään tarvittavat muutokset OmaVerossa. (Valjas 2018)

Kansalaiset pystyvät siis hoitamaan sähköisesti kaikki verotukseen kuuluvat asiat netin välityksellä. Suomi.fi palvelu mahdollistaa sen jos henkilö haluaa luopua paperipostista. Palveluun pääsee kirjautumaan verkkopankkitunnuksilla. Kun omaverossa on jotain uutta tietoa lähtee henkilön sähköpostiin sekä Suomi.fi viesteihin ilmoitus.

Tämä on luotettava keino viranomaisten ja muiden palvelua käyttävien elinten välillä viestiä. Henkilö pystyy välittämään viestejä niille organisaatioille keillä on tämä palvelu käytössä ja vastavuoroisesti toisinpäin. Viestit voi lähettää turvallisesti sillä ne kulkee tietoturvallista reittiä pitkin salattuina. (salkunrakentaja,2018)

Muutos vaikutti myös jäännösveron sekä veronpalautusten maksupäiviin. Verkkoon siirtymisen myötä on myös mahdollista valtuuttaa jonkun muun tekemään sinun puolesta OmaVeropalvelussa veroilmoituksesi. Suomi.fi-palvelussa onnistuu tämä valtuuttaminen. (Valjas 2018)

On siis todisteellisesti mahdollista luoda uusia keinoja ja mennä kohti digitaalisempaa käsittelyä.

5 Sähköinen palvelu käräjäoikeudessa

Haastemies käyttää työssään useita eri ohjelmia tietokoneella sekä älypuhelimella. Elämme maailmassa missä lähes kaiken pystyy hoitamaan digitaalisesti. Onkin siis mielestäni jopa kummallista, että sijaistiedoksianto on jäänyt niin paljon ajassa jälkeensä. Sijaistiedoksianto tyyli ei palvele sen kohdetta eikä sen tekijää eli haastemiestä mielestäni niin hyvin kuin se voisi. Prosessissa haastemies ensin täyttää kaksi samanlaista lomaketta joista toinen postitetaan asiakkaan tiedossa olevaan osoitteeseen ja toinen versio viedään poliisiviranomaiselle. Voidaanko luottaa täysin että kirje menee perille asti postin kuljetuksessa vai onko mahdollista että se saattaa hävitä tai joutua väärin käsiin.

Haastemies pystyy lähettämään asiakkaalle sähköisesti heidän järjestelmän kautta kirjeen joka menee asiakkaalle paperisena. Mitä jos sijaistiedoksiantoon voitaisiin hyödyttää tätä samaa. Tai olisiko mahdollista lähettää se kokonaan sähköisenä. Voisiko käräjäoikeudet ottaa mallia verohallinnolta ja siitä miten he siirtyivät sähköiseen asiointiin.

Nykymaailmassa digitalisointi on enemmän sääntö kuin poikkeus asiassa kuin asiassa ja sitä tulisi hyödyntää myös sijaistiedoksiannoissa. Olemme kehityksessä niin pitkällä, että sijaistiedoksiannon lähettäminen ja perille saattaminen älypuhelimeen olisi mahdollista

pankkitunnuksien avulla. Kuitenkin että se olisi mahdollista tulisi tämän hetkistä lakia muuttaa.

Oikeusturvan ei pitäisi heikentyä sillä henkilöllisyyden vahvistaminen kansalaisen asiointitilillä tai pankkitunnuksilla on oikein hyvä tapa varmistua oikeasta henkilöstä. Koen että nykytilanteeseen verrattuna se olisi jopa sitä lisäävä asia.

Se, että sijaistiedoksianto asti ylipäättänsä päädytään on pitkä ja aikaa vievä prosessi. Vaaditaan useita eri toimenpiteitä haastemieheltä, että sijaistiedoksianto on edes mahdollinen. Varsinkin tässä maailman tilanteessa tulee haasteita entistä enemmän ja työpainot kasvaa, olisi hyvä pohtia sitä että pystyttäisiinkö kuormitusta joillakin keinoilla helpottamaan. Jos sijaistiedoksianto pystyttäisi kehittää enemmän digitaalisemmaksi ja lakia muuttamaan, säästyisi enemmän aikaa muihin tiedoksiantoihin.

6 Aipa-hanke

Vuonna 2010 oikeusministeriön asettamassa AIPA hankkeessa lähdettiin kehittämään yleisten tuomioistuinten ja syyttäjänlaitoksen yhteistä työskentelyä lainkäytössä siirtämällä työtavat sähköisiksi. Hankkeessa on tämän lisäksi tarkoitus mahdollistaa yhteistyö sähköisesti muiden viranomaisten kanssa. Pää tavoite tässä hankkeessa on siis siirtää työmenetelmät sähköisiksi ja luoda yhtenäinen järjestelmän joka tukee uusia työtapoja. (oikeusministeriö.fi, OM007:00/2015) Parannetaan myös asiakkaisen mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin. (Tuomioistuinvirasto.fi)

Toimintaprosessit käytännössä digitalisoituvat täysin, mistä päästään toiseen pääasialliseen tavoitteeseen eli siihen, että syyttäjänlaitoksen ja yleisten tuomioistuinten henkilöstön valmiudet kehitetään siten, että oikeudenkäyntiprosessi pystytään toteuttamaan sähköisesti ja he pystyvät työskentelemään digitaalisesti. Hanke keskittyy enne kaikkea toiminnan muutokseen, minkä rinnalla kehitetään tietojärjestelmää joka on käyttäjäystävällinen ja vastaa heidän toiminnallisia tarpeita.

Tätä varten muutos edellyttääkin muutosjohtamishanketta, jotta erittäin suuren henkilöstön työskentelyvalmiudet saadaan sille tasolle, että kyetään työskennellä digitaalisesti. (suomidigi.fi 2020)

Vuoden 2022 loppuun mennessä tämä tietojärjestelmän joka tukee uusia työtapoja on tarkoitus ottaa käyttöön. Joitakin osia tästä tietojärjestelmästä on jo otettu käyttöön. (tuomioistuinvirasto.fi)

Jatkuvasti pyritään luomaan mahdollisimman yhteneväisiä, helposti käytettäviä ja sellaisia järjestelmiä joita pystyy käyttämään myös useat eri viranomaiset. Halutaan kehittää vanhanaikaisia järjestelmiä tähän päivään. Voitaisiinko tästäkin hankkeesta ottaa mallia tai oppeja kenties sijaistiedoksiannon digitalisoimiseen. Kun uusia järjestelmiä kehitetään voitaisiinko samalla tarkastella mahdollisuuksia saada näihin uusiin järjestelmiin sijaistiedoksiannolle jokin uudistus. Kun kerta pyrkimys on saada sujuvuutta olisi se myös ehkä suotavaa. Voisi olla myös ensimmäisenä lähetä selvittämään että mikä kaikkea pitäisi kehittää jotta lopputulos olisi sitä mitä halutaan. Selvittää lain kanta asiaan ja mahdollisuudet muuttaa sitä.

7 Lakeja sähköisestä asioinnista ja digitaalisista palveluista

1.2.2003 astui voimaan laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa. Tarkoitus tällä lailla on lisätä sujuvuutta asiointiin ja joutuisuutta. Toisaalta myös lisäämään tietoturvaluutta tuomioistuimissa, hallinnossa sekä muissa lainkäyttöelimityissä. Tarkoitus myös edistää sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttöä ulosotossa. (13/2003) Sähköistä asiointia siis pyritään jatkuvasti kehittämään ja tuomaan enemmän esille.

Maaliskuussa 2019, 15 päivä astui voimaan laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta. Kyseisen lain tarkoitus on parantaa kaikkein ihmisten mahdollisuutta käyttää tasavertaisesti digitaalisia palveluita edistämällä niiden saatavuutta, tietoturvaluutta, laatua ja sisällön saavutettavuutta. (306/2019)

8 Sijaistiedoksiannon nykytila

Kun kaikki edellytykset täyttyvät voidaan sijaistiedoksiantoa käyttää tiedoksiannon loppuun saattamisessa. Sijaistiedoksianto on käytössä kaikissa tuomioistuimissa. Tätä tapaa käyttämällä saadaan viimekädessä asia annettua tiedoksi. Kuten jo aikaisemmin on ilmennyt on nykyinen tapa kovin kömpelö ja vanhanaikainen.

Ennen vanhaan oli poliisin virastotaloja lähes tulkoon jokaisella paikkakunnalla. Nykyään näin ei kuitenkaan enää ole. Sijaistiedoksiannot kuljetetaan siis aina määrättyyn paikkaan tietyn ajaksi. Varmasti suuri osa ihmisistä tekee töitä virasto aikoihin eli 8-16.15 mikä vaikeuttaa tietysti sitä jos henkilön on halukas mennä lukemaan tiedoksianto poliisilaitokselle.

8.1 Edellytykset

Onko ylipäättänsä mahdollista lähteä kehittämään sijaistiedoksianto digitaalisemmaksi? Jotta sitä olisi mahdollista lähteä kehittämään tulisi nykyistä lakia muuttaa. Ajatuksena se on kuitenkin mahdollista sillä muutetaanhan lakeja muutenkin.

Toisena edellytyksenä on arvioitava tiedoksiannon perille meno. Jos asiakirjat lähetettäisiinkin sähköisesti tulisi siitä saada varmuus että ne varmasti menevät perille asti. Esimerkiksi siinä tilanteessa jos henkilöllä ei ole mahdollisuutta päästä mobiililaitteella avaamaan tiedoksianto asiakirjaa ei voitaisi kyseistä asiaa hänelle lähettää verkossa. Olisiko siis mahdollista jonkinlaisella rekisterillä kirjata kenelle olisi mahdollista antaa sijaistiedoksianto digitaalisesti.

8.2 Toimittaminen

Asiakirjan toimittaminen suoritetaan niin, että sijaistiedoksiannosta lähtee ilmoitus henkilölle hänen omaan kotiosoitteeseen postitse. Tässä asiakirjassa on tieto siitä mitä asia koskee ja miten asian kanssa on menetelty. Haastemies on kirjoittanut sijaistiedoksianto asiakirjaan miten, kuinka paljon ja kuinka kauan henkilö on tavoiteltu. Siitä löytyy myös tarkat tiedot mistä hänen on mahdollista käydä katsomassa tämä häntä koskeva alkuperäinen tiedoksiantoasiakirja.

Alkuperäinen tiedoksianto asiakirja viedään poliisilaitokselle, jossa se on riippuen asiasta joko 7,14,21 tai 30 päivää noudettavissa. Tiedoksianto katsotaan suoritetuksi siinä vaiheessa kun toinen puoli on laitettu postiin ja toinen viety poliisilaitokselle.

On paljon ihmisiä jotka käyttävät poste restante postia varten. Tällöin posti ei mene kotiin vaan henkilön tulisi itse noutaa posti. Valitettavan usein näitä kyseisiä kirjeitä palautuu takaisin koska niitä ei ole haettu määräpäivään mennessä.

Sen sijaan että tuo kyseinen asiakirja menisi sähköisesti henkilölle ja se olisi luettavissa missä tahansa. Uskon vahvasti että sijaistiedoksianto on täysin mahdollista kehittää digitaalisemmaksi. Sitä varten tarvittaisiin vain mahdollisia uusia järjestelmiä sekä lakimuutosta. Tämä taas vaatisi varmasti sitä että, tätä työtä tekevät henkilöt systemaattisesti veisivät asiaa eteenpäin ja saisivat niin sanotusti äänensä kuuluviin.

9 Tutkimustulokset ja arviointi

Työpaikallani Itä-Uudenmaan käräjäoikeudessa tulee tasaisin väliajoin puheeksi niin työkaverien kuin esimiestenkin kanssa siitä kuinka vanhanaikainen tämä paljon puhuttu

sijaistiedoksianto on. Meiltä myös puuttuu selkeä ohje malli siitä kuinka sijaistiedoksianto tulisi tehdä. On käynyt myös ilmi, että käräjäoikeuksien välillä on käytännön eroja siinä kuinka kauan ja paljon haastemies tavoittelee henkilöä ennen kuin voidaan käyttää sijaistiedoksiantoa.

Lähes poikkeuksetta jokainen haastemies työpaikallani on sitä mieltä että sijaistiedoksiantoa olisi hyvä kehittää digitaalisemmaksi. Suurimman osan mielestä on myös selvää, että mieluummin käytetään enemmän aikaa ihmisen tavoitteluun eli siihen että käydään tarvittaessa henkilön kotiovella tavoittelemassa useamman kerran kuin että tehtäisiin siitä jo sijastiedoksianto. Pyritään siis kaikin keinoin välttämään sijaistiedoksiannon tekemistä.

Uskon myös että digitalisointi olisi investointi joka kannattaa. Olisi huomattavasti kustannustehokkaampaa kun asia voitaisiin digitalisoida. Tällöin myös varmasti työtehokkuus nousisi haastemiehillä. Uskon että pidemmän päälle uudistukset toisivat ajan myötä säästöjä.

Toivoisin myös, että jos asiaa lähdetään joskus kehittämään ja uudistamaan parempaan suuntaan kuullaan siinä vaiheessa niitä henkilöitä jotka sijaistiedoksiantoja tekevät. Heillä on kokemusta ja varmasti omia näkökumia asiaan. Käytäntö yleensä opettaa parhaiten ja varmasti uusia ehdotuksia olisi yhtä monta kuin on haastemiestäkin.

Aikoinaan vuosia sitten kun juttuja tuli sen verran vähemmän oli yksittäisellä haastemiehellä enemmän aikaa per juttua kohden, mutta nykyään on tilanne aivan toinen. Uusia haasteita tulee niin sanotusti ovista ja ikkunoista. Koska käräjäoikeudessa on aikaisin mainitsemat periaatteet ja niiden tavoitteet tuntuu hassulta että tähän niin sanottuun epäkohtaa ei ole vielä puututtu.

Opinnäytetyöni on aiheuttanut paljon keskusteluja työpaikallani kollegoiden sekä esimiesten kanssa. Kuten aikaisemmin on kerrottu on yhtenä osana sijaistiedoksiantoa se, että osa asiakirjoista viedään paikalliselle poliisilaitokselle, mistä asianosainen voin ne käydä lukemassa halutessaan. Tästä on ollut paljon puhetta ja ihmetystä että eikö jo pelkästään sitä voitaisi muuttaa niin että nämä kyseiset asiakirjat jäisi vaikkapa käräjäoikeuden omaan kansliaan, josta asianosainen voisi yhtä lailla tulla pyytämään ne luettavaksi.

Olisi huomattavasti helpompaa haastemiehelle, kun asiakirjoja ei tarvitsisi lähteä viemään täysin eri rakennukseen joka ei välttämättä ole edes ihan lähellä. Asiakkaan näkökulmasta tilanne ei juurikaan muuttuisi mihinkään, hän voisi edelleen nähdä nämä asiakirjat halutessaan. Tämäkin pieni muutos olisi myös askel digitaalisempaan. Sillä jos asiakirjat olisi käräjäoikeudessa voitaisiin ne taltioida sähköisesti.

Suurin osa ihmisistä ei käy lukemassa näitä asiakirjoja poliisilaitokselta mikä tarkoittaa suoraan sanottuna sitä, että ne on viety sinne aivan turhaan. Viemiseen kuluu aikaa ja vaivaa

joka voitaisiin käyttää johonkin ihan muuhun. Kuitenkin jos asiakirjat olisivat taltioituna sähköisesti voitaisiin ne tarpeen vaatiessa tulostaa asiakkaalle hänen niin halutessaan. Tässäkin voisi olla se mahdollisuus, että asiakirjat lähetettäisi jopa sähköisesti hänelle.

Kun asiakas tulisi käräjäoikeuteen pyytämään näitä asiakirjoja, voitaisiin häneltä kysyä haluaako hän ne paperisena vai voitaisiinko ne lähettää hänelle sähköpostitse. Tämäkin olisi pieni askel siihen, että prosessia saataisiin uudistettua.

10 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia sijaistiedoksiantoa ja olisiko sitä mahdollista lähteä kehittämään digitaalisemmaksi ja enemmän nykyaikaisemmaksi. Opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen ja mielenkiintoinen. Mielenkiintoa herätti se, että aihe koskettaa omassa työssäni minua. Opinnäytetyössäni onnistuin avaamaan prosessioikeutta niin, että myös henkilö kenellä ei ole omakohtaista kokemusta ymmärtää asian. Sain myös tuotua esille näkökulmia siitä mitä hyötyä sijaistiedoksiannon kehittamisestä olisi niin yksittäisellä tasolla kuin isommallakin skaalalla.

Opinnäytetyössä ensimmäisenä käsiteltiin prosessioikeutta käymällä sitä yleisesti läpi. Käytiin läpi mitä prosessi tarkoittaa, mitkä ovat sen keskeiset piirteet, prosessilajeja, -toimijat ja prosessioikeuden pääperiaatteet. Tämän jälkeen käytiin lyhyesti läpi siviiliprosessi, rikosprosessi ja hallintoprosessi. Lisäksi opinnäytetyössä olennaisena osana oli tietysti käydä läpi tiedoksiantotapoja ja erityisesti sijaistiedoksiantoa. Toi esille opinnäytetyössäni myös kaksi konkreettista tapausta, mitkä koskivat sijaistiedoksiantoa.

Opinnäytetyötäni työstäessäni huomasin, että jotta tällainen iso muutos saataisiin aikaiseksi vaatisi se todella työtä. Valtiolla muutokset tapahtuvat todella hitaasti ja aina kun mukaan otetaan lainsäädäntö monimutkaistaa se aina asiaa lisää. Muutos ei kuitenkaan ole mahdoton vaikka se haasteellinen varmasti onkin.

Yleisesti olisi varmasti hyvä tutkia enemmän digitalisointiprojekteja ja saada niistä vielä uusia näkökulmia. Olisi myös järkevää tutkia jo olemassa olevien digitalisoitujen palveluiden käyttäjäkokemuksia ja hyödyntää niistä saatuja tuloksia. Opinnäytetyössä otan esille verohallinnon, joka siirtyi digitaaliseen maailmaan hiljattain. Voitaisiin esimerkiksi suorittaa tutkimusta heidän asiakaskunnasta ja selvittää heidän tyytyväisyyttä uuteen digitaalisempaan asiointi malliin.

On olemassa jo lakeja joiden tarkoituksena on edistää digitaalisia palveluita niin että niitä voisi jokainen käyttää yhdenvertaisesti. Jatkuvasti halutaan kehittää ja viedä digitalisoitumista eteenpäin. Sijaistiedoksiannon kehittäminen digitaalisemmaksi on varmasti

mahdollista se vaatisi vain, että asiaa lähdetäisiin viemään eteenpäin. Tarvitaan projektitiimi joka lähtisi ensin tutkimaan asiaa perinpohjaisesti, käymällä suomen lakia tarkemmin läpi ja selvittämällä mahdollisuudet kehittämiselle. Kun aineisto olisi kerätty voitaisiin lähteä suunnittelemaan kehitys prosessia. Prosessia suunniteltaessa tulisi ottaa tarkasti huomioon se, että oikeusturva säilyy ja, että lopputulos on oikeudenmukainen.

Uskon vahvasti, että muutos on tulossa väistämättä jossakin vaiheessa, mutta se on aikaa vievä prosessi. Työpaikallani keskustellessa työkavereideni kanssa on käynyt ilmi, että monet ovat sitä mieltä, että sijaistiedoksianto on kömpelö ja vanhanaikainen. Tästä voidaan ajatella, että tämä sijaistiedoksiannon kehittäminen digitaalisemmaksi olisi varmasti enemmän kuin toivottua.

Lähteet

Painetut lähteet

Frände, D.; Havansi, E.; Helenius, D.; Koulu, R.; Lappalainen, J.; Lindfors, H.; Niemi, J.; Rautio, J. & Virolainen, J. 2012. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Husa, J.; Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Helsinki: Talentum

Lappalainen, J.; Frände, D.; Koulu, R.; Niemi-Kiesiläinen, J.; Rautio, J.; Sihto, J.; Virolainen, J. 2003. Prosessioikeus. Helsinki: WSOY lakitieto

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum

Seppälä, S.; Kola, M. 2012. Tiedoksiantokäsikirja. Helsinki: Oikeusministeriö

Sillanpää, M; Vahtera, V. 2012. Asunto-osakeyhtiölaki käytännössä. Juva: WSOYpro Oy

Tapanila, A.2021. Siviili-prosessi. Helsinki: Suomen lakimiesyhdistys

Tirkkonen, T.1961. Suomen siviiliprosessioikeus 1. Porvoo: Werner Söderström

Sähköiset lähteet

Hovioikeus: Sijaistiedoksianto oli voitu käyttää, Viitattu 4.6.2022

<https://www.edilex.fi/uutiset/66588?allWords=sijaistiedoksianto&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=1046600>

Oikeus 2021, Rikosasian käsittely, viitattu 4.6.2022

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/rikosasiat/rikosasiankasittely.html>

Oikeusministeriö, Viitattu 2.5.2022

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM007:00/2015>

Salkunrakentaja 2018, Viitattu 3.5.2022

<https://www.salkunrakentaja.fi/2018/11/veroasioiden-hoito-siirtyy-vahitellen-kokonaan-nettiin/>

Suomidigi 2020, Viitattu 2.5.2022

<https://www.suomidigi.fi/suunnannayttajat-kilpailu/suunnannayttajat-2017/suunnannayttajat-2017-oikeusministerion>

Tuomioistuinvirasto 2020, Viitattu 2.5.2022

<https://tuomioistuinvirasto.fi/fi/index/tuomioistuinvirasto/tehtavat/hankkeet/aipa-hanke.html>

Valjas 2018. Viitattu 13.4.2022

<https://valjas.fi/opi/blogi/henkiloasiakkaidet-veroasiat-siirtyvat-omavero-palveluun-marraskuussa-2018/>

Oikeudelliset lähteet

Haastemieslaki 505/1986

Haaste Tiedoksianto KKO:2006:69

HE 13/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 123/2009. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi oikeudenkäymiskaaren ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain muuttamisesta

HE 70/2008. Hallituksen esitys Eduskunnalle riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevien säännösten muuttamiseksi

HE 190/2017. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta 306/2019

Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa 370/2007

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 13/2003

Oikeudenkäymiskaari 4/1734

Kuviot

Kuvio 1: Siviiliprosessin vaiheet (Linna 2012, 48)